

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΩΤΣΙΟΜΥΤΗ

Πανίδα Αμμωνιτών, Τριαδικής εποχής,
λαδίνιου φάσης, *Ammonite ladinian*,
239.000.000 χρόνια.
ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ-ΕΡΙΔΑΥΡΟΣ

ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ: Θεόφιλος Μπασιγουράκης - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Άννα Καλαϊτζή

Κρατάω στα χέρια μου το **5ο τεύχος**, του Απριλίου **1997** και ξεφυλλίζω με συγκίνηση τις σελίδες του αφιερώματος στο **Μουσείο Κωτσιομύτη**. Ξαναφέρνω στο νου μου το χρονικό της

γνωριμίας με τον **Βασίλη**, την εξιστόρηση των πρώτων παιδικών του εμπειριών. Ήταν τότε που εύρισκε στο έδαφος και στους βράχους της γης του Λυγουριού, τα διάσπαρτα «**πέτρινα σαλιγκάρια**», τους κάθε είδους, μορφής και μεγέθους **Αμμωνιτίες**. Ύστερα ήρθε η περιέργεια και το ενδιαφέρον του για τους απολιθωμένους οργανισμούς, η αναζήτηση και συλλογή τους στην ευρύτερη περιοχή, η σταδιακή απόκτηση γνώσης και εμπειρίας, οι εξορμήσεις σ' όλη την Ελλάδα, η γνωριμιά με ειδικούς επιστήμονες και συλλέκτες, οι δειλές συμμετοχές σε εκθέσεις και τα εγκωμιαστικά σχόλια, των ειδημόνων. Η μεγάλη απόφαση είχε πια ληφθεί: στόχος ζωής θα ήταν η δημιουργία ενός **Μουσείου Φυσικής Ιστορίας**, που θα περιλάμβανε τους παλαιοντολογικούς θησαυρούς της Αργολίδας και της Ελλάδας και παράλληλα, εκπροσώπους από τον συναρπαστικό κόσμο των ορυκτών. Με τίτάνιο αγώνα της οικογένειας του Βασίλη, με ελάχιστες βοήθειες από την επίσημη πολιτεία αλλά με την αμέριστη συμπαράσταση της επιστημονικής κοινότητας, το Μουσείο άνοιξε στις **3 Ιουνίου του 1995** τις πύλες του για το κοινό, ελληνικό και διεθνές.

Στην λεωφόρο **Ασκληπιού 153**, στην ανατολική έξοδο του Λυγουριού προς την Επίδαυρο, είχαν στεγαστεί αρχικά οι εγκαταστάσεις του Μουσείου (1).

Εκεί έγινε η διήμερη φωτογράφιση με τον φωτογραφικό εξοπλισμό εκείνης της εποχής. Εκεί μείναμε έκθαμβοι από τον πλούτο των εκθεμάτων και έκπληκτοι από το πάθος και τις γνώσεις του Βασίλη. Γνώσεις που αποκτήθηκαν όχι σε πανεπιστημιακά αμφιθέατρα αλλά με μελέτη συστηματική και κυρίως με ατελείωτες ώρες αναζήτησης στο έδαφος, στο υπέδαφος και στους βράχους της γης της Επίδαυρου και της Ελλάδας.

→
Προθήκη Αμμωνιτών, Εποχή: Μέσης Κρητιδικής, 132-144 εκατομ. χρόνια πριν. ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ.

Στο νέο Μουσείο σήμερα, πιο ευρύχωρο, λειτουργικότερο και φωτεινότερο συναντάμε και πάλι, **17 χρόνια** μετά, τον μυστηριώδη και γοητευτικό «πέτρινο κόσμο» του Βασίλη. Τα περισσότερα εκθέματα τα θυμόμαστε στη στιγμή, είναι τόσο χαρακτηριστικά και ξεχωριστά. Κορυφαίο έκθεμα ανάμεσά τους είναι ο Αμμωνίτης του είδους **johanitidae**, σε εγκάρσια τομή, που βρέθηκε από τον Βασίλη στην περιοχή του Λυγουριού. Είναι το πολύχρωμο και σπάνιο αυτό συλλεκτικό δείγμα, που εξαιτίας της ωραιότητας και σημαντικότητάς του κέρδισε επάξια τη θέση στο εξώφυλλο-τότε- του περιοδικού. Σήμερα συγκεντρώνει τα βλέμματα θαυμασμού των επισκεπτών στην αποκλειστική προφυλαγμένη του προθήκη, με την περιστρεφόμενη βάση. Να και οι εξαιρετικοί, μεγάλου μεγέθους πίνακες, που είχαν συμπεριληφθεί στο περιοδικό και περιγράφουν γλαφυρά και κατανοητά την «**Εξέλιξη της ζωής στον Πλανήτη**» και την «**Κατανομή Θάλασσας και Στεριάς ανά τους Γαιωλογικούς Αιώνες στη Γη**».

Την ξενάγησή μας στους χώρους του νέου

(1) Σήμερα το Μουσείο στεγάζεται στη λεωφόρο Ασκληπιού 27, στην δυτική έξοδο της πόλης προς το Ναύπλιο.

Cleoniceras Besairei
MEZO KPHITSIKO

Cleoniceras Besairei
MEZO KPHITSIKO
MIDDLE CRETACEOUS
132 - 144 million years ago

Cleoniceras Besairei
MEZO KPHITSIKO
MIDDLE CRETACEOUS
132 - 144 million years ago

Cleoniceras Besairei
MEZO KPHITSIKO
MIDDLE CRETACEOUS
132 - 144 million years ago

Παραστατική απεικόνιση του γεωλογικού χρόνου με την μορφή ρολογιού.

(Δεξιά σελίδα)

Απολιθώματα ψαριών διαφόρων ειδών και χρονολογικών περιόδων. BRAZILIA.

Αμμωνίτης, *ammonite Prochelinoceras*
Εποχή: Κρητιδική 71-144 εκατομ. χρόνια πριν. ΜΑΡΟΚΟ.

Μουσείου αναλαμβάνει η **Αναστασία Κωτσιομούτη**. Μετά από τόσα χρόνια μελέτης και καθημερινής επαφής με τα εκθέματα του Μουσείου αλλά και χάρη στην βαθείά της αγάπη στο αντικείμενο, φέρνει σε πέρας την ξενάγηση με τρόπο ολοκληρωμένο και πολύ συναρπαστικό.

Μαζί με την Αναστασία περνάμε κατά σειρά από τους επόμενους πίνακες, που μας εξηγούν με παραστατικούς χάρτες θάλασσας και στεριάς τις «**Διαδοχικές φάσεις Σχηματισμού του Ελλαδικού χώρου**». Στη συνέχεια μαθαίνουμε «**Ποιά είδη Ζώων έζησαν στην Ελλάδα**». Είναι εκπληκτικό να παρατηρούμε τα σκίτσα των πιο απίθανων ζώων να εμφανίζονται σε όλα σχεδόν τα σημεία του Ελλαδικού χώρου. Σε κάποιες μάλιστα περιοχές, όπως στην **Σάμο**, στο **Πικέρμι**, στην **Μεγαλόπολη**, στην **Αττική** και στα **Γρεβενά**, έχουν εντοπισθεί οι πυκνότερες συγκεντρώσεις απολιθωμένων οστών από ζώα του «**Καινοζωϊκού Αιώνα**» (65 εκατομ. χρόνια μέχρι σήμερα). Τέτοια εξωτικά ζώα, που παρατηρούμε με μέγιστη έκπλη-

ξη μας, ότι υπήρχαν τότε στην Ελλάδα είναι: **Μαμούθ, Ελέφαντες, Ιπποπόταμοι, Ρινόκεροι, Λιοντάρια, Ζέβρες, Τίγρεις, Γαζέλες, Λευκή Αρκούδα στη Β. Ελλάδα, Μαχαιρόδοντας, Λύγκες, Καμπλοπαρδάλεις** και άλλα.

Ο επόμενος συναρπαστικός πίνακας είναι ο «**Πίνακας Γεωλογικής Χρονολογικής Κλίμακας**» Παραθέτει κατά σειρά με τα επιστημονικά ονόματα και την χρονική διάρκειά τους, όλες τις Γεωλογικές περιόδους της Γης ξεκινώντας από το «**Ολόκαινο**» (100.000 χρόνια από σήμερα) και καταλήγοντας στο «**Κρυπτό**» (CRYPTIC) του **Αρχαϊκού Αιώνα** (4,56 δισεκατομ. χρόνια πριν) τότε που πιστεύεται από τους αστροφυσικούς επιστήμονες, ότι δημιουργήθηκε ο Πλανήτης Γη.

Ακολουθούν Πίνακες που περιγράφουν το **Παλαιό Φυσικό Περιβάλλον**, με χαρακτηριστικές εικόνες φυτικού και ζωικού περιβάλλοντος π.χ δέντρα, ερπετά, αμφίβια, θηλαστικόμορφα, η ζωή κατά τους αρχικούς αιώνες στο βυθό, τα πρώτα παράξενα και εξαφανισμένα -πια- ψάρια, ένας Πί-

νακας με την βαθμιαία εξέλιξη του Αλόγου τα τελευταία 50 εκατμ. χρόνια και βέβαια, ένας εκπληκτικός Πίνακας με τα είδη, τις μορφές αλλά και τα συγκριτικά μεγέθη των Αμμωνιτών, που υπολογίζονται σε **2.000** γένη και συνολικά **15-20.000 είδη!**

Κάτω από τους Πίνακες του Παλαιού Φυσικού Περιβάλλοντος αρχίζει η διάταξη των έξοχα φωτισμένων προθηκών με τα απολιθώματα των αρχαιότερων ζώων με αρθρώσεις, δηλαδή των «**Τριλοβιτών**». Εδώ εκτίθεται και το αρχαιότερο απολιθώμα του Μουσείου. Είναι μια **Andulusi-ana** του **Κατώτερου Κάμβριου**, ηλικίας **554-570** εκατ. ετών.

Στις διπλανές προθήκες φιλοξενούνται «**Καθοδηγητικά Απολιθώματα**», δηλαδή απολιθώματα οργανισμών, που έζησαν μικρό χρονικό διάστημα μέσα στον γεωλογικό χρόνο αλλά παρουσίασαν μεγάλη γεωλογική εξάπλωση. Έτσι μας βοηθούν να προσδιορίσουμε με σχετική ακρίβεια την ηλικία των στρωμάτων μέσα στα οποία έχουν βρεθεί.

Στις προθήκες των απολιθωμάτων του Μουσείου εκτίθενται, εκτός από την τεράστια συλλογή αμμωνιτών της Επιδαύρου και αμμωνίτες από άλλα μέρη του κόσμου, όπως Μαρόκο, Γαλλία, Μαδαγασκάρη, κπλ. Οι αμμωνίτες της Επιδαύρου ανήκουν στην «**Τριαδική Περίοδο**», των φάσεων «**Κάρνιο**» (235 εκατ. χρόνια

πριν) «**Λαδίνιο**» (239 εκατ. χρόνια) και «**Ανίσιο**» (241 εκατ. χρόνια πριν). Τα απολιθώματα αυτά ήταν θαλασσόβιοι οργανισμοί που ανήκαν στην οικογένεια των «**Κεφαλόποδων**» (δηλαδή με τα πόδια στο κεφάλι) και διακρίνονται, όπως ήδη αναφέραμε σε 2.000 γένη και 15-20.000 είδη. Οι θαλασσόβιοι αυτοί οργανισμοί εξαφανίστηκαν πριν από 65 εκ. χρόνια και -επομένως- τους συναντάμε μόνον σε απολιθώματα. Μέχρι σήμερα επέζησε μόνον ένα συγγενικό τους είδος ο «**Ναυτίλος**». Απολιθωμά του εκτίθεται στο Μουσείο, προερχόμενο από την περιοχή του Διδυμοτειχίου. Χρονολογικά εντάσσεται στην εποχή του «**Ηώκαινου**» (38-16 εκατ.

Τριλοβίτης, *trilobite*
Andalusiana
Εποχή: Κατώτερο
κάμβριο, 554-570
εκατομ. χρόνια
ΜΑΡΟΚΟ. (Αριστερά)

Πανίδα Ιππουριτών-
hippurites
Κρητιδικής εποχής
Κενομάνιο-cenomanian
97 εκατομ. χρόνια
ΧΑΙΡΩΝΕΙΑ (Πάνω)

Αμμωνίτες Επιδαύρου.

χρόνια πριν) Για την ιστορία αναφέρουμε, ότι οι αρχαιότεροι -μέχρι σήμερα- ευρεθέντες αμμωνίτες της Επιδαύρου είναι οι **Ptychites** που ανήκουν στην φάση του Ανίσιου (241 εκατ. χρόνια πριν). Οι χρονολογικά νεώτεροι ανήκουν στο Κάρνιο (235 εκατ. χρόνια πριν). Αξίζει επίσης να αναφέρουμε, ότι τα μεγέθη των αμμωνιτών της Επιδαύρου, ξεκινούν από διάμετρο σχεδόν **ενός** εκατοστού μέχρι και πάνω από **σαράντα** εκατοστά. Εκτός από τα προαναφερθέντα απολιθώματα, στο Μουσείο εκτίθενται επίσης συ-

μπλέγματα «**Ιππουριτών**» από τη Χαιρώνεια και «**Ραδιολιτών**» από τη Λάριμνα, διασωσμένοι με το μπτρικό τους πέτρωμα. Τα θαλάσσια αυτά ζώα χρονολογούνται στα **90** εκατ. χρόνια, ενώ εξαφανίστηκαν 65 εκατ. χρόνια πριν. Ενδιαφέρον έχουν τα υπερμεγέθη **Στρείδια** από τα Κύθηρα και την Μεθώνη, που χρονολογούνται στα **5** εκατ. χρόνια, καθώς και οι **Αχινοί**, από τα Κύθηρα, η μορφή των οποίων είναι διαφορετική από την μορφή των Αχινών που υπάρχουν σήμερα. Ανάμεσα στα άλλα εκθέματα του Μουσεί-

Προθήκη αμμωνιτών, Μέσης κρητιδικής εποχής, 132-144 εκατομ. χρόνια ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ.

ου παρατηρούμε απολιθωμένα **Ψάρια**, **Κοράλλια** κι ένα σπάνιο απολίθωμα με την ψευδομορφή δύο πουλιών. Μεγάλο ενδιαφέρον έχουν και τα απολιθωμένα μέρη κορμών δέντρων **Σεκόγιας** ηλικίας 7-9 εκατ. ετών.

Εντυπωσιακό και μοναδικό, σε περίοπτη θέση στο Μουσείο, εκτίθεται το ογκώδες πέτρωμα **Πανίδας Αμμωνιτών**. Εξορίχτηκε από το μητρικό του πέτρωμα το 1996 κοντά στο Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου. Για να αποκαλυφθούν τα απολιθώματα των αμμωνιτών του, χωρίς βέβαια

να καταστραφούν, απαιτήθηκε από τον Βασίλη κοπιαστική και λεπτή εργασία 3 μηνών. Το αποτέλεσμα δικαίωσε τους κόπους του. Η επιφάνεια αυτού του ασβεστολιθικού πετρώματος είναι ένα περίπου τετραγωνικό μέτρο και το μέγιστο πάχος του 30 εκατοστά. Η παγκόσμια ιδιαιτερότητα αυτού του απολιθωματοφόρου πετρώματος έγκειται στο ότι, παρόμοιο έκθεμα δεν υπάρχει σε άλλο μουσείο του κόσμου. Γιατί, στις μικρές -σχετικά- διαστάσεις του εμφανίζονται 18 τουλάχιστον διαφορετικές οικογένειες αμμωνιτών, με

Μερική άποψη προθηκών με Αμμωνιτές Επιδαύρου. Εποχής: τριαδικής. Φάσεις: Κάρνιο (235 εκατομ. χρόνια) Λαδίνιο (239 εκατομ. χρόνια) Ανίσιο, (241 εκατομ. χρόνια).

50 περίπου διαφορετικά είδη και μ' έναν συνολικό αριθμό που ξεπερνάει τα **250** απολιθώματα αμμωνιτών! Και βέβαια, όλος αυτός ο τεράστιος αριθμός παρατηρείται μόνον στην ανώτερη επιφάνεια και όχι σ' όλο το πάχος του πετρώματος. Το οποίο πλαισιώνεται από τέσσερα αλλά συμπλέγματα απολιθωμάτων με Ραδιολίτες και Ιππουρίτες.

Για να αντιληφθούμε την ιδιαιτερότητα του απολιθωματοφόρου ορίζοντα της *Επιδαύρου* σε σχέση μ' έναν αντίστοιχο της *Αυστρίας*, παρατηρεί ο Βασίλης, αρκεί να λάβουμε υπόψη μας το εξής: στην *Επίδαυρο* και σε πάχος πετρωμάτων μόλις **3,80** μέτρων, έχουν βρεθεί απολιθώματα της *Τριαδικής Περιόδου*, των

φάσεων Καρνίου (235 εκ. χρόνια, *Λαδινίου* (239 και *Ανισίου* (241 εκ. χρόνια) Για την εμφάνιση των ανωτέρω τριών φάσεων στο *Χάλσταντ* της *Αυστρίας*, όπου πρώτη φορά εμφανίστηκαν αμμωνίτες αυτών των φάσεων απαιτείται τομή πάχους **196** μέτρων!

Εκτός όμως από τα απολιθώματα, σε ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες του Μουσείου εκτίθενται και ορυκτά. Μεγάλος αριθμός τους προέρχεται από τον ανεξάντλητο σε ορυκτά ιστορικό χώρο του *Λαυρίου*. Για να αντιληφθούμε τον πλούτο της ποικιλίας των ορυκτών, αρκεί να αναφέρουμε, ότι από τα **5.500** είδη παγκοσμίως, στο *Λαύριο* έχουν εντοπισθεί περίπου **550**. Έτσι το *Λαύριο* θεωρείται μια από τις σημαντικώ-

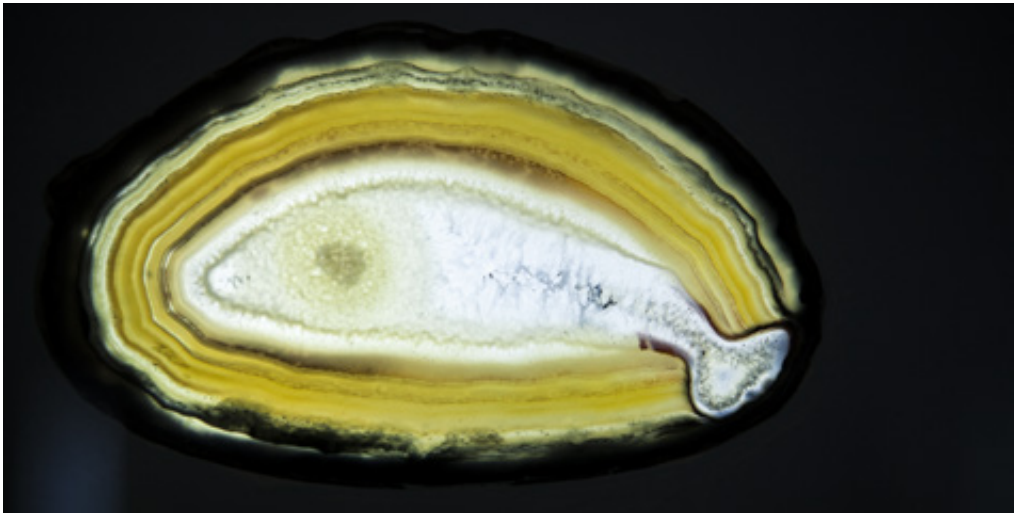
Μερική άποψη της αίθουσας των κρυστάλλων.
Ορυκτά από τις προθήκες του μουσείου.

τερες στον κόσμο περιοχές όχι μόνον σε αριθμό αλλά και σε ποιότητα ορυκτών. Στις αίθουσες του Μουσείου εκτίθεται μια από τις σπανιότερες συλλογές ορυκτών εκθεμάτων στην Ελλάδα με σχήματα και χρώματα εξωπραγματικής ομορφιάς. Πολύ αξιόλογες είναι επίσης οι συλλογές

εντόμων, αρτιγόνων, οστράκων, πέτρινων εργαλείων και εργαλείων εξόρυξης, καθώς και πετρολογικού υλικού. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα δύο **Στερεοσκόπια**, με τα οποία μπορεί ο επισκέπτης να εισχωρήσει στην κρυσταλλική δομή των ορυκτών, που δεν είναι ορατή με γυ-

(Πάνω) Τομή αχάτη που παρουσιάζει ψευδομορφή ψαριού.
(Κάτω) Προθήκες αρτιγόνων οστράκων.
(Δεξιά) Προθήκη με συλλεκτικούς αχάτες.

μόνο οφθαλμό.

Πληροφοριακά αναφέρουμε, ότι ο συνολικός αριθμός των εκθεμάτων του Μουσείου υπερβαίνει τις **6.000**, ενώ πάμπολλα ακόμη υπάρχουν στις αποθήκες.

Στο «Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ασκληπείου Επιδαύρου» που το **2006** μετονομάστηκε σε «**ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΩΤΣΙΟΜΥΤΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ**», όλος αυτός ο πλούτος των εκθεμάτων έχει κατανεμηθεί στον χώρο κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να παρέχεται στον επισκέπτη -και ιδιαίτερα στα παιδιά- η δυνατότητα να διαμορφώσουν μια κατά το δυνατόν πλήρη αντίληψη της θαυμαστής διαδικασίας της φυσικής εξέλιξης. Η κατάταξη των απολιθωμάτων και των πετρωμάτων έγινε από ειδικούς επιστήμονες όπως: ο Καθηγητής της Γεωλογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών **Χρήστος Σιδέρης**, ο Καθηγητής της Γεωλογίας στο πανεπιστήμιο Αθηνών **Αθανάσιος Κατερινόπουλος** και ο Παλαιοντολόγος και στέλεχος του ΙΓΜΕ, ει-

δικός στην πανίδα αμμωνιτών, **Βασίλειος Τσελεπίδης**.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι στο πωλητήριο του Μουσείου διατίθεται μια μεγάλη γκάμα εξαιρετικά καλαίσθητων και χαρακτηριστικών αντικειμένων από αυθεντικά απολιθώματα και πετρώματα. Είναι αντικείμενα ιδανικά για δώρα χρυσικά, διακοσμητικά ή για την δημιουργία μικρών αλλά πολύ αξιόλογων και πρωτότυπων συλλογών.

Ως αναγνώριση της μεγάλης προσφοράς στην έρευνα και ανάδειξη του φυσικού πλούτου της πατρίδας μας και κατ' επέκταση στον πολιτισμό, το «**Παγκόσμιο Πολιτιστικό Κέντρο Ελληνισμού**» τίμησε με **Χρυσό Μετάλλιο**, το ζεύγος **Βασίλη και Αναστασίας Κωτσιομύτη**, στις **21 Φεβρουαρίου του 2010**. Θεωρούμε τιμή μας να συγκαταλεγόμαστε στους φίλους των δύο εξαιρετών αυτών ανθρώπων, που με την αδιάκοπη προσπάθειά τους, μεταδίδουν τα πιο αισιόδοξα μηνύματα στους δύσκολους αυτούς καιρούς.

Από τον χώρο των αναμνηστικών του μουσείου.

(Δεξιά) Τρία από τα μέλη της οικογένειας Κωτσιομύτη : Βασίλης, Αναστασία και Τηλέμαχος, Γεωλόγος.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Λεωφόρος Ασκληπιού 27 (δυτική έξοδος
Λυγουριού προς Ναύπλιο)
Τ.Κ. 21052 Λυγουριό Αργολίδας
Τηλ. 27530 22587-8
Fax 27530 22588
www.museum-kotsiomitis.gr
e-mail: info@museum-kotsiomitis.gr

Ώρες λειτουργίας

Από 1/10 - 30/4

Καθημερινές : 10πμ. - 4μ.μ

Κυριακή: 10πμ.-4μ.μ

Δευτέρα: Κλειστό

Από 1/5 - 30/9

Καθημερινές: 9πμ.-2.30μ.μ και 5μ.μ-
7μ.μ

Κυριακή: 10πμ.-4μ.μ

Δευτέρα: Κλειστό

Επισκέψεις σχολικών και οργανωμένων ομάδων:

Οι υπεύθυνοι πρέπει να κλείσουν τηλεφωνικά ημερομηνία και ώρα επίσκεψης για καλύτερη εξυπηρέτηση και ξενάγηση των ομάδων τους.

Το Μουσείο δέχεται χορηγίες και προσφορές εκθεμάτων και συλλογών, που μπορούν να εκτεθούν στο χώρο του. Ο δωρητής κατοχυρώνεται και το όνομά του συνοδεύει την προσφορά του.

